

Джерело: Письменний В.В. Актуальні проблеми формування фінансової бази місцевого самоврядування // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: II міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, 24–25 лют. 2005 р., м. Тернопіль. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – Ч. 2. – С. 155–158.

Письменний Віталій Валерійович

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БАЗИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Останніми роками набули загальнодержавної ваги проблеми нестачі фінансових ресурсів у органів місцевого самоврядування, а також нестабільності їх дохідних джерел. За таких умов важливим чинником стабілізації економічного становища у регіонах є ефективне функціонування місцевих фінансів, здатних перетворити бюджети із дотаційних, на інститути, які самостійно спроможні розв'язувати соціально-економічні проблеми.

Система забезпечення ресурсами місцевих бюджетів характеризується залежністю від встановлених законом про державний бюджет на відповідний рік обсягів запланованих трансферів. Сьогоднішня практика організації міжбюджетних відносин свідчить про необґрунтовано низький рівень власних і закріплених джерел наповнення дохідної частини місцевих бюджетів.

Невизначеність із джерелами формування місцевих бюджетів, часта зміна їх переліку, призводить до скорочення обсягів надходжень, поглиблює проблему відсутності механізмів формування місцевих бюджетів за рахунок коштів, які пов'язані не тільки з податками, а й неподатковими доходами.

Одним із головних індикаторів економічного розвитку регіонів є обсяги податкових надходжень [1]. Найбільша питома вага у доходах місцевих бюджетів належить загальнодержавним податкам і зборам, серед яких у 2004 році першочергове фіскальне значення мав податок на доходи фізичних осіб (близько 40 % загальної суми доходів). Так, станом на 1 жовтня 2004 року місцевими бюджетами отримано 12 141,6 млн. грн. цього податку. Найбільше зростання надходжень відмічалось у бюджетах Київської, Чернівецької, Тернопільської, Рівненської областей [2].

Стосовно місцевих податків і зборів, то їхня частка у дохідній частині місцевих бюджетів є настільки мізерною, що не може суттєво впливати на рівень фінансової автономії міст, селищ, сіл [3]. Так, за 9 місяців 2004 року місцевих податків і зборів надійшло в обсязі 556,4 млн. грн. І хоча цей показник значно виріс у порівнянні з минулими роками, слід

відмітити, що у окремих місцевих бюджетах спостерігалось зменшення надходжень, зокрема, Харківської, Кіровоградської, Чернігівської областей [2].

В цілому, сучасна система оподаткування місцевими податками і зборами не відповідає загально визнаним світовою практикою критеріям самодостатності й економічної доцільності. У більшості обласних центрів відсутня база оподаткування для багатьох місцевих податків і зборів. Окрім того, збір за право проведення кіно- і телезйомок, збір з власників собак є не тільки малоефективними, але й важкими для справляння. Із цього можна зробити висновок про неспроможність за рахунок сучасного переліку місцевих податків і зборів забезпечити щонайменші надходження до місцевих бюджетів базового рівня.

Виходячи з того, що на законодавчому рівні існує невизначеність напрямів спрямування надходжень від загальнодержавних податків, у процесі розробки та затвердження Державного бюджету України постійно змінюються підходи до розподілу надходжень із зазначених джерел між державним і місцевими бюджетами. Це призводить до незацікавленості органів місцевого самоврядування у збиранні загальнодержавних податків. Дане питання є особливо актуальним для органів влади базового рівня, оскільки взаємовідносини між державним бюджетом та регіональними бюджетами регулюються кожного року шляхом прийняття закону про державний бюджет.

Проблема наповнення місцевих бюджетів полягає не тільки у тому, що немає чітко визначених законом дохідних джерел, але й у спроможності бюджетів базового рівня забезпечити необхідні видатки за рахунок надходжень, які збираються на території відповідної громади. У першу чергу, це відноситься до бюджетів сіл і селищ, які становлять основну частину загальної кількості місцевих бюджетів, є дотаційними та неспроможними забезпечити власні видатки самостійно.

На сучасному етапі одним із напрямів проведення податкової реформи, зокрема удосконалення регіональної податкової політики, є зниження податкового навантаження, а також розширення бази оподаткування. Це має здійснюватись шляхом розвитку підприємництва, сприяння виходу підприємницьких структур із тіні, скасування невиправданих пільг в оподаткуванні, розробки методів та розширення застосування непрямих методик оцінки доходів суб'єктів господарювання.

Таким чином, принципової ваги має набути пошук нових форм і методів діяльності місцевого самоврядування та забезпечення економічної дієздатності територіальних громад в Україні. Ресурси органів місцевого самоврядування мають бути достатньо диверсифікованими та стабільними, щоб забезпечити середньо- та довгострокове планування розвитку територіальної громади. Відтак ключовим завданням органів місцевого

самоврядування є досягнення максимально можливої фінансової, матеріальної та організаційної самодостатності.

Підсумовуючи, слід зазначити, що зростання ролі місцевих органів влади в управлінні фінансовими ресурсами держави є запорукою вирішення численних проблем соціально-економічного розвитку регіонів. Забезпечення місцевого самоврядування стабільними й достатніми фінансовими ресурсами є гарантією становлення дієздатної та ефективної місцевої влади.

Література:

1. Тарангул Л. Л. Оцінка податкоспроможності регіону // Фінанси України. – 2003. – № 6.
2. Матеріали офіційного сайту Міністерства фінансів України – <http://www.minfin.gov.ua/>.
3. Кравченко В. Місцеві фінанси України: Навч. посіб. – К.: Т-во „Заннтя”, КОО, 1999.
4. Кириленко О.П. Місцеві фінанси: Навчальний посібник. – Тернопіль: Астон, 2004.